

1. Obiekt

DOM MIESZKALNY (WILLA) ob. budynek użyteczności publicznej

2. Czas powstania
1869r.

3. Miejscowość
SZPROTAWA

11. Zdjęcia, rzut, przekrój, sytuacja, orientacja

1. Elewacja północna, widok od strony ul. Niepodległości

2. Plan orientacyjny

4. Adres ul. Niepodległości 16
dz. ew. nr324/8
nr hipoteczny -

5. Przynależność administracyjna

województwo lubuskie
gmina Szprotawa

6. Poprzednie nazwy miejscowości
Sprottau

7. Przynależność administracyjna
przed 1 I 1999

województwo zielonogórskie
powiat Szprotawa

8. Właściciel i jego adres

Gmina Szprotawa
Rynek 45
67-300 Szprotawa

9. Użytkownik i jego adres

Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej
ul. B. Chrobrego 1
67-300 Szprotawa

10. Rejestr zabytków Nr data

L-38/00 17.07.2000r.

12. Autorzy, historia obiektu, określenie stylu

Zachodnio-południowa strona starego miasta już w średniowieczu, w końcu XIII wieku, była zamieszkała przez bobrzańskich rybaków, dzierżawiących od miasta prawo połowu ryb na Szprotawie i Bobrze. Tędy od furty zachodniej wychodziła droga prowadząca do Żagania łącząca się dalej ze szlakiem prowadzącym na Lipsk.

Jednak dopiero w drugiej połowie XIX wieku nastąpił rozwój miasta poza jego murami. Ożywienie gospodarcze i budowlane nastąpiło po zakończeniu wojny prusko-francuskiej, kiedy to do zjednoczonej Rzeszy Niemieckiej płynęły sumy pieniędzy, które Francja zobowiązała się zapłacić Niemcom w ramach kontrybucji wojennej. Skorzystała na tym także Szprotawa. Wcześniej miasto otrzymało połączenie kolejowe z Berlinem i Wrocławiem. Miasto zamieszkiwali zamożni właściciele fabryk, kupcy i hurtownicy, rzemieślnicy. Oznaką rozwoju miasta był także niezmiernie szybki przyrost ludności z czterech tysięcy w połowie stulecia do dziesięciu tysięcy w końcu. W latach 60 XIX wieku, na tzw. „Scheibe” rozpoczęto budowę drogi, która stała się główną arterią wylotową na zachód. Nowa, szeroka ulica Wilhelmstrasse (ob. ul. Niepodległości) powstała na przedłużeniu ul. Sukienniczej i została wybrukowana w 1894 roku. W drugiej połowie XIX i na początku XX wieku powstały tu nowe formy stylowych, domów wolno stojących w ogrodach, przeważnie dwu lub trzykondygnacyjnych o charakterze willowym.

Taką formę ma willa przy ul. Niepodległości 16, wzniesiona w stylu eklektycznym w 1869 roku na wzór włoskiego miejskiego, jednorodzinnego domu wolno stojącego, otoczonego niewielkim ogrodem. Na parceli wyznaczonej między ulicami Niepodległości i M. Konopnickiej (dawna Kunicherstrasse), od północy oddzielonej ozdobnym ogrodzeniem, wybudowano willę, za nią podwórkę z klombem po środku, zamkniętą od południa budynkami gospodarczymi, za nimi domek ogrodnika (obecny dom przy ul. M. Konopnickiej 29), w zachodniej części znajdował się ogród. Pierwszym właścicielem był zapewne radca handlowy Schlittgen, on też w 1881 roku rozbudował rezydencję o salę od strony zachodniej i ufundował reprezentacyjny westybul, prace powierzył E. Andreasowi.

Cd. p. Załącznik A

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacja, wnętrze, wyposażenie, instalacja)

Ulica Niepodległości, przy której stoi willa numer 16, jest przedłużeniem ulicy A. Mickiewicza, która rozpoczyna się przy zachodniej furcie starego miasta, ulice te biegną równoleżnikowo, równoległe do rzeki Bóbr. Po obu stronach tej ulicy posesje z domami o charakterze willowym, droga obsadzona lipami, nawierzchnia jezdni z regularnej kostki brukowej. Parcela od strony ulicy Niepodległości otoczona ozdobnym ogrodzeniem z dekoracyjnych krat, złożonych z pionowych słupków zakończonych formą wachlarzową, kraty zawieszone między murywanymi słupkami zwieńczonymi prostymi czapami, w którym po wschodniej stronie dwuskrzydłowa bramka i furtka, w formie kraty z pionowych prętów, z poprzecznym krzyżem i rozetą w centrum. Dom wolno stojący, ustawiony dłuższym bokiem do ulicy. Wjazd z kostki betonowej, ścieżka do wejścia głównego wyłożona dużymi płytami granitowymi. Między budynkiem a ulicą trawnik. Teren z tyłu budynku, od strony południowej ograniczony rzędem budynków gospodarczych, wyłożony płytkami betonowymi. Dalej po stronie zachodniej, pozostałość po ogrodzie: dwie grupy mieszanych drzew liściastych i iglastych, posesję zamyka aleja topoli.

Dom murywany z cegły, tynkowany, ściany południowej przybudówki o drewnianej konstrukcji szkieletowej, wypełnionej cegłą. Piwnice sklepione kolebkowo, stropy drewniane, w sali po zachodniej stronie przyziemia sufit z fasetą, ze sztukateriami prefabrykowanymi, na klatce schodowej w tylnej części budynku strop odcinkowy.

Nad główną częścią budynku wieżba krokwiowa, nad salą reprezentacyjną połacie wsparte na płatwiach.

Dachy kryte blachą w części głównej i papą nad salą reprezentacyjną.

W westybulu posadzki kamienne, marmurowe, układane z czarno-białej, rombowej szachownicy. W sali reprezentacyjnej posadzka parkietowa układana w jodełkę. W pomieszczeniach sanitarnych płytki ceramiczne, pozostałe podłogi w przyziemiu drewniane, kryte linoleum, na piętrze betonowe, kryte linoleum, na tarasie wykładka betonowa.

Do wejścia głównego prowadzą dwa stopnie granitowe. Na osi westybulu jednobiegowe schody o stopniach z białego marmuru, z pierwszym stopniem dłuższym zakończony półokrągło, z żeliwnymi balustradami, z drewnianymi poręczami. Balustrady rozpoczynają się i kończą słupkami w kształcie kanelowanej kolumny zdobionej pasami ornamentów roślinnych, dolne zwieńczone szyszkami, górne lampami w kształcie kandelabru ozdobionego liśćmi akantu, słupki balustrad łączone po dwa poziomymi prętami z guzami, na środku motyw orła w wieńcu, powyżej przeplatające się woluty. Po bokach głównego biegu schodów, jednobiegowe, betonowe schody prowadzące do piwnic, zabudowane ścianami. Drewniane schody prowadzą z pomieszczenia przy korytarzu do pomieszczenia sali reprezentacyjnej, drugie schody prowadzą do tego pomieszczenia z pokoju przy ryzalicie. W części południowej domu schody betonowe, zakończone drewnianymi w części prowadzącej z trzeciej kondygnacji na szczyt, okrągłe, kręcone, z próżnią, balustrada złożona z częściowo zachowanych tralek wielolalkowych i prostych słupków, w przyziemiu rozpoczynająca się grubszym słupkiem z pierścieniowym zakończeniem. W dawnej oranżerii schody jednobiegowe, betonowe, obudowane ścianami. *Cd. p. Załącznik A*

<p>14. Kubatura</p> <p>5 455m³</p>	<p>15. Powierzchnia użytkowa</p> <p>833m²</p>	<p>16. Przeznaczenie pierwotne</p> <p>mieszkalne</p>	<p>17. Użytkowanie obecne</p> <p>Sąd Rejonowy, Biblioteka Publiczna</p>
<p>19. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja</p> <p>2000 r. odnowienie elewacji.</p> <p>Na dokumentację nie natrafiono</p>		<p>18. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)</p> <p>Fundamenty: nie badano,</p> <p>Ściany zewnętrzne: stan dobry,</p> <p>Ściany wewnętrzne: stan dobry,</p> <p>Stropy: stan dobry,</p> <p>Dach: stan dobry</p>	
		<p>20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie</p> <ul style="list-style-type: none"> - przywrócić funkcję sali reprezentacyjnej, - uporządkować teren ogrodu z wyróżnieniem starych nasadzeń. 	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

Akta miasta Szprotawy, 3584, Państwowe Archiwum w Zielonej Górze

24. Uwagi różne

25. Opracował

tekst mgr Katarzyna Kiełczewska, 2006 r.

plany, rysunki mgr Katarzyna Kiełczewska, 2006 r.

zdjęcia fotogr. mgr Katarzyna Kiełczewska, 2006 r.

Miejsce przechowywania negatywów płyta CD WUOZ Zielona Góra

**KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE
NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO**

22. Bibliografia

F. Matuszkiewicz, Geschichte der Stadt Sprottau, Sprottau 1908,

H. Szczegół, Z przeszłości Szprotawy, [w:] Rocznik Lubuski, t. II, 1960

R. Kręglewska-Foksowicz, Szprotawa, [w:] studia nad początkami i rozplanowaniem miast nad środkową Odrą i dolną Wartą, t. II, Zielona Góra 1970

S. Kowalski, Zabytki Środkowego Nadodrza, Zielona Góra 1976

Sagan und Sprottau in der schlesischen Geschichte, Würzburg 1992

S. Kowalski, Miasta Środkowego Nadodrza dawnej, Zielona Góra 1994

J. P. Majchrzak, Civitas Sprotavia, Szprotawa 1994

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

23. Źródła ikonograficzne i fotograficzne (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatura)

27. Załączniki

3

1. Miejscowość SZPROTAWA
2. Gmina Szprotawa
3. Województwo lubuskie

4. Obiekt (nazwa jak w karcie)
DOM MIESZKALNY (WILLA) ob. budynek użyteczności publicznej

5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)
cd. pkt 12
cd. pkt 13

cd. 12. Autorzy, historia obiektu, określenie stylu

W 1883 roku po południowej stronie podwórza wybudowano okazałe stajnie, w skład których oprócz pomieszczeń dla koni wchodziły też pomieszczenia powozowni, komora na siodła i uprząż, pralnia i pomieszczenie na drewno. W roku 1897 do budynku została podłączona miejska kanalizacja. Od 1909 roku jako właściciel występuje mistrz murarski i ciesielski Paul Andreas, on też przebudował oranżerię przystającą do budynku od strony południowej., W następnym czasie poprawiono stan sanitarny posesji, przebudowano pomieszczenia przy tylnej klatce schodowej na latryny, ogród odgrodzono od podwórka, na nim założono klomb, a w narożniku umiejscowiono śmietnik. W 1925 roku właścicielem willi był fabrykant Rudolf Rümpler, który stajnie z wozownią przebudował na garaż samochodowy oraz odnowił ogrodzenie między posesją części głównej od działki ogrodnika, prace powierzył przedsiębiorcy budowlanemu Hermanowi Menzelowi. Następnie przyłączono dodatkową linię kanalizacyjną, a w 1929 roku pomalowano elewacje. W 1930 roku właścicielem był Carl Rümpler szprotawski właściciel fabryki produkującej urządzenia i środki pralnicze.

Po 1945 roku budynek został przeznaczony na cele użyteczności publicznej. Obecnie ma tu swoją siedzibę Sąd Rejonowy i Miejska Biblioteka Publiczna.

cd. 13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacja, wnętrze, wyposażenie, instalacja)

Drzwi zewnętrzne główne drewniane, ościeżnicowe, z półkolistym nadświetłem wypełnionym bezbarwną, wzorzystą płytą szklaną zabezpieczoną od wewnątrz ozdobnymi prętami metalowymi, dwuskrzydłowe, z ozdobną listwą przymykową i profilowanym ślemieniem, skrzydła o konstrukcji ramowo-płycinowej, opierane dekoracją architektoniczną; w górnej części w postaci szklonych profilowanych, arkad ze zwornikami, zabezpieczone ozdobną kratą, w dolnej części płyciny prostokątne, profilowane. Drzwi zewnętrzne w elewacji podwórzowej drewniane, ościeżnicowe, trzyskrzydłowe z bocznymi skrzydłami nieruchomymi, z prostokątnym szklonym nadświetłem i profilowanym ślemieniem, płycinowe, opierane dekoracją okuciową. We wnętrzu zachował się oryginalna, drewniana stolarka drzwiowa. Dwie pary drzwi prowadzące z westybulu do części środkowej budynku osadzone w płycinowych ościeżnicach pokrywających grubość muru i przechodzących w profilowaną opaskę ościeżnicową, drzwi dwuskrzydłowe, przymykowe, z pilastrowymi listwami, ramowo-płycinowe, szklone w górnej części, z profilowanymi płycinami w dolnej. Drzwi na klatce schodowej, w tylnym trakcie, prowadzące do części środkowej; ościeżnicowe, ze szklonym nadświetłem z kratownicą szczeblinek, czteroskrzydłowe, z bocznymi skrzydłami nieruchomymi, ramowo-płycinowe, skrzydła oddzielane listwami w formie pilastrów, w górnej części szklone, dodatkowo w środkowych skrzydłach, ramka ze szczeblinek, w dolnych częściach profilowane płyciny. Pozostałe drzwi jednoskrzydłowe, ramowo-płycinowe. Okna prostokątne, skrzynkowe, dwudzielne, z krzyżem pozornym, z dwoma rzędami szczeblinek, w nadślemieniu, na osi dwa oddzielone słupki, w oknach pierwszej kondygnacji, od strony ulicy, słupki okien ozdobione dodatkowo korynckimi pilastrami. Okna na klatce schodowej pojedyncze, z ruchomym nadświetłem, dwupodziałowe, z dwoma rzędami szczeblinek, z zakrętkami skrzydełkowymi. Klatka schodowa w tylnym trakcie, przekryta świetlikiem, zamkniętym drewnianą sześcioboczną, profilowaną ramą, na której deskowe profile kroksztynów przechodzące w żebra zbiegają się na środku, który podkreślony zwisającą szyszką. Świetlik przeszlony matowymi taflami, wzmocnionymi prętami metalowymi.

Dekoracje na elewacjach terakotowe i cementowe, malowane, gzymsy koronujące drewniane. We wnętrzu dekoracje terakotowe i sztukatorskie.

Budynek na planie wydłużonego prostokąta, z pozornym ryzalitem na osi części wschodniej, przy nim po stronie północnej, tej samej szerokości taras. Lekko wysunięta część narożnika południowo-zachodniego. Dom dwutraktowy. Wejście główne od strony wschodniej prowadzi do prostokątnego westybulu. Wejście od strony podwórzowej prowadzi o przez wąski korytarz do okrągłej klatki schodowej. Dwa niezależne ciągi komunikacyjne krzyżują się; reprezentacyjny na osi głównego wejścia i prowadzący od strony podwórza, z okrągłą klatką schodową w centrum. Duża sala reprezentacyjna usytuowana po stronie zachodniej, przy niej po stronie południowej dawna oranżeria. Wejścia do piwnic z zewnątrz od strony południowej i zachodniej.

Bryła zwarta. Części wschodnia dwukondygnacyjna, w części ryzalitu trzykondygnacyjna, z wysoką, użytkową piwnicą, do niej przylega od zachodu, część parterowa. Dach nad częścią środkową czterospadowy, o małym spadku, nad nim daszek świetlika. Po bokach dachy półnamiotowe, nad częścią parterową dach dwuspadowy i pulpitowy nad oranżerią.

Elewacje wschodnia, północna i zachodnia bogato zdobione. W przyziemiu pas z oknami piwnic lekko cofnięty. Narożniki i przyziemie boniowane. Pierwsza od drugiej kondygnacji, a w ryzalicie także od trzeciej, oddzielone profilowanymi pasami z gzymsami podokiennymi, na nich oparte prostokątne okna w profilowanych opaskach, zwieńczone odcinkiem gzymsu wspartym na kroksztynach. Na fryzach oddzielających kondygnacje, płyciny, pod oknami zdobionymi płytami o symetrycznym ornamentie akantowo-kwiatowym. Wysunięty gzyms koronujący wsparty na kroksztynach ozdobionych liśćmi akantu i podkreślony kimationem. Na narożnikach wyższej części akroteriony.

W elewacji wschodniej na osi pozorny ryzalit z klasycznym portalem z pilastrami dźwigającymi belkowanie i przyczółek, otwór drzwiowy zamknięty łukiem pełnym, powyżej bliźniacze okna w arkadach zamkniętych łukami pełnymi, oś ta zakończona przyczółkiem, w tympanonie wieniec ze wstęgami. Symetrycznie po bokach blendy; na pierwszym poziomie prostokątne obramione pasem z uszakami, na drugim poziomie w formie arkady zwieńczonej odcinkiem gzymsu wspartym na kroksztynach.

Elewacja północna, symetryczna, siedmioosiowa w części wschodniej. Osie okien ryzalitu podkreślone po bokach pilastrami o doryckich głowicach, środkowe okna flankowane na parterze pilastrami jońskimi, na pierwszym piętrze korynckimi, na trzecim pilastrami hermowymi w kształcie kobiet z uniesionymi ramionami. Piętro to podkreślone również dwoma rzędami kimationu sztabkowego. Ryzalit zwieńczony dekoracją w kształcie tonda z postacią anioła prezentującego tablicę z datą „1869”, po bokach woluty kwiatowe. Na przedniej ścianie tarasu, w okrągłym polu herb Szprotawy. Część zachodnia parterowa, czteroosiowa, okna prostokątne, oparte na gzymsie, z profilowanymi opaskami, z uszakami na narożach i kluczem kroksztynowym z akroterionem, okna oddzielone pionowymi pasami bonowania, na nich tonda z głowami kobiecymi.

Elewacje zachodnie, w części wyższej, górna partia zdobiona analogicznie do elewacji wschodniej. Ściana niższej części dwuosiowa, okno po stronie północnej zamurowane, ścianka dobudówki z widocznymi belkami konstrukcji szkieletowej.

Elewacja południowa (podwórzowa); część wyższa budynku siedmioosiowa, na osi ryzalitu prostokątne wejście zaznaczone prostym portalem z pilastrów i belkowania, na szczycie analogiczna dekoracja do północnej. Elewacja niższej części pięcioosiowa, gładka.

Zachował się oryginalny westybul z ozdobnymi schodami po środku, na ścianach bocznych, na linii zakończenia schodów, pilastry hermowe z postaciami kobiet ze złożonymi rękoma na pierśsi. Przy zejściach do piwnic drewniane płyty zamknięte półokrągło. Sala reprezentacyjna znajduje się w części zachodniej budynku. Prostokątna sala o zaokrąglonych narożnikach, w których półokrągłe nisze, po stronie południowej wypełnione postumentami. Po bokach okien i nisz, a także po bokach wejść i na osi sali, na ścianach korynckie pilastry na cokołach, na ich osiach, na impostach o marmurowych, białych płytach, kolumny korynckie z przepaskami na 1/3 wysokości, dźwigają fragmenty belkowania, ściany sali wieńczą fryzy; niższy z ornamentem akantowym, powyżej gładkim i kostkowy. Na środku sufitu sztukateria w kształcie rozety z liśćmi akantu i symetryczną dekoracją kwiatową na osi.

Instalacje: elektryczna, wodno-kanalizacyjna, gazowa, grzewcza.

WKŁADKA DO KARTY ZABYTEKÓW ARCHITEKTURY I BUDOWNICTWA

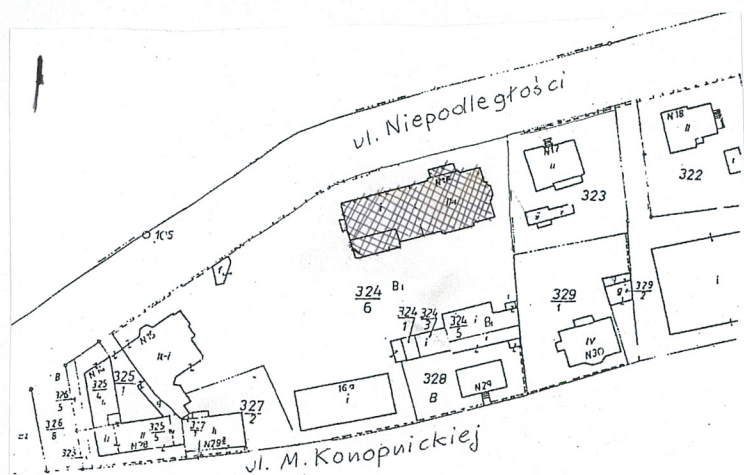
ZAŁĄCZNIK 2

1. Miejscowość SZPROTAWA
2. Gmina Szprotawa
3. Województwo lubuskie

4. Obiekt (nazwa jak w karcie)
DOM MIESZKALNY (WILLA) ob. budynek użyteczności publicznej

5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)
Fotografie

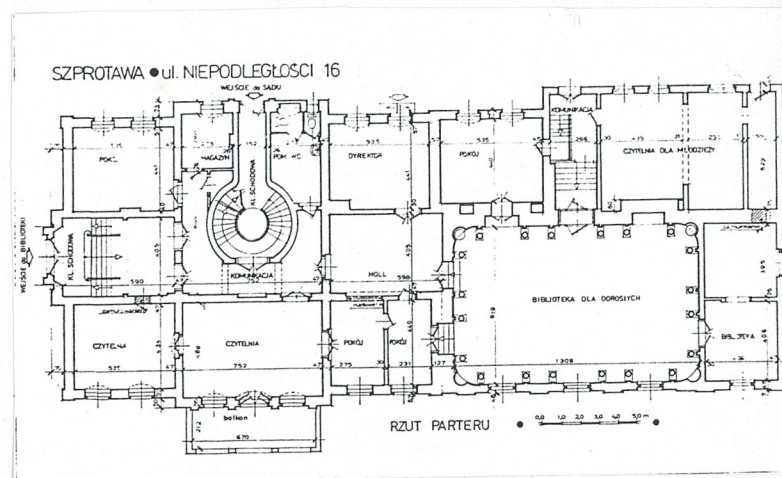
3. Plan sytuacyjny
4. Rzut poziomy parteru

5. Fasada wschodnia budynku

6. Drzwi wejściowe główne

7. Elewacja południowa (podwórzowa)

8. Zachodnia strona budynku

9. Elewacja sali reprezentacyjnej o ogrodzenie posesji, widok od ulicy Niepodległości

1. Miejscowość SZPROTAWA
2. Gmina Szprotawa
3. Województwo lubuskie

4. Obiekt (nazwa jak w karcie)
DOM MIESZKALNY (WILLA) ob. budynek użyteczności publicznej

5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)
Fotografie

10. Balustrada schodów w westybuli.

11. Fragment wnętrza sali reprezentacyjnej

